

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

4. Quomodo ferendum sit judicum de impotentia respectiva dubia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

caso dissolveretur, vinculum Matrimonii, non debuit dictus Sanchez ejus mentionem facere, quem ipsemet De Lugo, ex Medicorum relatione, ait, evenire non posse.

36. Propter eandem rationem, si quis Professus in Religione contraheret modo dicto in feminam, nulliter professus fuisset, nec esset cogendus, ut profiteretur apud Moniales, ut in simili dictum est modo n. 33.

37. Quod si quis iam initiatus Sacerdos simili ratione deficeret in feminam, fuissetne verus Sacerdos? Id enim hac occasione innuere, curiosum est.

Respondet De Lugo loc. cit. ipsum fuisse verum Sacerdotem, & Sacerdotis characterem per hujusmodi mutationem non amittere, invalidè tamen in posterum consecratorum, vel absoluturum à peccatis; sicuti, inquit, Anima Sacerdotis extra corpus characterem servat, quia est indelebilis, cum tamen non possit valide consecrari, quia exercitium Ordinis conceditur composito, id est homini, non verò solum animæ. Sed in his nostrum non est pluribus immorari, vel nostras considerationes immiscere.

§. III. Impotentia respectiva.

Posse dari Impotentiam, hoc est posse personam aliquam esse ineptam ad actum conjugalem cum hac peculiari persona, licet cum aliis sit apta, scimus, & habemus in Luce, C. ult. m. 33. *quasi*. Nec obstat in eodem loco dicti, C. *Requisiti* 33. q. 1. & C. *Laudabilem*, De *frigid.* & *malefici*, fieri non posse, ut aliquis sit impotens cum una, & potens cum alia, non obstat, inquam, quia in hoc posteriore loco Textus loquitur de impotentia ex frigida, quæ certè, si est, respectu omnium est.

1. Triplici autem modo hæc respectiva Impotentia accidere contingit. Primò, ex improportione instrumentorum generationis, ut si femina, respectu instrumenti viri hujus sit arcta, vel vir propter pinguedinem prope accedere ad vas mulieris non valeat. Secundò, ex Maleficio, tendente contra hanc personam particularem. Tertiò, ex quadam antipathia naturali circa hanc. Quæ tria capita latè explicant Aversa, q. 13. *sect. 3. Ver. Sexto Denum*, & Pontius l. 7. c. 62.

3. Dico iam, hanc impotentiam cum hac, si sit perpetua, esse impedimentum dirimens Matrimonium contrahendum cum hac, vel si cum illa contractum fuit, esse separatim coniuges, modo, quo dictum est §. 2. n. 5.

4. Dictum hoc certum est, quia Canones absolute & sine distinctione impotentiam perpetuam constituent impedimentum dirimens. Adde rationem. Ideo enim absoluta impotentia dirimit Matrimonium subséquens, quia persona, quæ ejusmodi impotentia laborat, non est apta ad actum generandi; sed idem est in respectiva pro hoc Matrimonio, ergo pro hoc impedimentum erit dirimens.

5. Si omnibus à prudentibus viris, & Matronis experitis, temporalis sit ejusmodi impotentia, eam non esse impedimentum dirimens, constat ex dictis. Quod, si dubium adsit, nam hæc sit perpetua, an temporalis, mox universalius dicam §. seg.

§. IV. Quomodo Iudicium ferendum sit, quando dubia appareat impotentia in Matrimonio, jam contracto.

1. Spissimè incertum est, an prædicta impotentia perpetua verè adsit inter coniuges legitimo Matrimonio unitos: Qua ratione igitur hæc incertitudo, sive pro foro conscientie, sive pro foro externo, evincenda est?

2. Pro foro conscientie. Quando dubium est, an Impotentia sit perpetua, an sit temporalis poterunt coniuges pro tempore, id est, solum per triennium, commisceantur, utrumque experiantur, an ipso temporis, & ætatis, & circumstantiarum opportunitate cesset impotentia, atque adeo evincatur. Nam in prædicto dubio habent coniuges ius inquirendi de potentia, vel impotentia, quæ aliter

Pars III.

inquiri non potest, nisi copulam attentando: quod, si semen aliquando dispergatur, cum id sit per accidens, non erit culpa, ut mox iterum dicam n. 8. Solum triennium dixi, nam tantum temporis prudenter præfixit, (C. *Laudabilem*, C. *fin. de frigid.* Ecclesia requirit, & sufficere ad indagandam hanc veritatem. Post triennium igitur, si persistat impotentia, sunt separandi coniuges modo nuper dicto, supra hoc eodem cap. §. 2. num. 5. Quando non sit dubium, sed ipse verè probabilis consummandi copulam, dicam num. 8. cum Sanch.

3. Pro foro externo (cujus tiam non pauca faciunt, ut videbis etiam pro interno) alia ratione procedendum est, quando coniuges conveniunt, fatendo impotentiam, alia verò, quando dissentiant.

Quando conveniunt.

4. In hoc casu, quamvis conveniant coniuges, affirmando impotentiam, si tamen ejus moralis saltem certitudo, per Medicos, & Matronam peritam, modo supra dicto non appareat, conjugibus fidem ne habeat statim Iudex, nec Matrimonium invalidum statim pronunciet, nam ex communiore, ac probabiliori sententia, tria præstanda antea sunt, vide C. *Laudabilem*, De *frigid.* Sanch. Pont. aliosque cum Avers. q. 13. *sect. 5. §. Statuendum tamen*. Primò per tres annos continuos debent ejusmodi coniuges frequenter, (& quidem morali frequentia, & humana) experiri, an verè sint impotentes: id, quod faciunt, attentando copulam materialem. Secundò, iidem post dictos tres annos jurare debent, se coire, non potuisse, licet conati sint. Tertiò, debet accedere Testimonium septimæ manus, ut jura loquuntur, id est debent septem propinqui ex parte viri, & septem ex parte femine, vel in horum defectu totidem vicini vel saltem quot haberi possunt, debent, inquam, jurare se credere coniuges verum dicere, dum ij jurant se per illam triennium copulam perficere non potuisse. Hæc dispositio merito à Sacris Canonibus statuta est, ne inter ipsos coniuges intercurrat aliqua fraus, vel collusio, & ne, si facilis fides habeatur aliqua deceptio subiaceat. His ergo tribus conditionibus positus de invaliditate Matrimonii, sententiam Iudex proferat.

5. Duo nota. Primo, si ante finem Triennii appareat certo physice, vel moraliter impotentia perpetua, ut si apparent virilia arida, &c. ut supra diximus, tunc non erit expectandus triennii finis, nec adhibendum Testimonium prædictum septimæ manus; hoc enim Testimonium requiritur, quando res est dubia, ut videbimus: sed si res certa sit, ad quid ejusmodi Testimonium? statim ergo ferenda est sententia à Iudice de invaliditate Matrimonii, quia tunc subintrat doctrina data §. 2. n. 5.

Ita docet Hurt. d. 22. *matr. d. 11. n. 38*, contra Sanch. & Pontium ab ipso citatos requirentes, etiam hic, septimæ manus Testimonium. Ratio autem Hurtadi, quæ est modo dicta, satis efficax mihi videtur.

6. Nota Secundò. Quando nam debet incipere ejusmodi triennalis experientia? Sanchez cum communi dicit, incipere à die intentatæ primæ copulæ, Pontius à die, quo Iudex decernit, faciendam esse ejusmodi triennalem experientiam. Aversa, à die, quæ præfiget Iudex, ut rationalius judicabit; id enim totum Iudicis arbitrio remittitur.

Ex iis sententiis. Prima est servanda, quando agimus pro foro conscientie juxta dicta n. 2. Secundam, vel tertiam, (cum utraque sit probabilis) poterit, ut libet, amplecti Iudex, immo etiam primam, quando illa vti, necessarium, seu opportunum ipse arbitrabitur, quod certè erit, si post multum tempus ad Iudicem acceditur, & interim coniuges experti copulam fuerint.

7. Dum autem dicitur Triennium debere esse continuum, morali intelligatur modo (ut contra aliquos, requirentes continuam physicam, bene docet Diana p. 11. r. 5. ref. 8. G. Hurt. d. 22. *diff. 11. num. 41. fine*,) id est non magna interruptione facta, quod si magna ob aliquem casum intercessit, suppleatur prudentis Iudicis arbitrio, post triennium.

N 8. Deni

8. Denique, si dum attemptat coniux copulam, non potest intra vas semen emittere, sed dispergat extra, sine non peccabit, quia effusio ipsi voluntaria non est, sed per accidens, sequitur ad experientiam, quam is legitime facere valet. De qua re lege Sanchez *lib. 9. d. 17. n. 20. & 24* qui addit, quandiu verè probabilis spes est consummationis copulam, etiam per sex, etiam per plures annos, posse coniugem illam tentare; nam, si non est spes verè probabilis, sed solum dubia, quos terminos explicui *supra §. 1. n. 5.* tunc profecto tentare copulam coniux non poterit, nisi per triennium, ut iam dictum est *n. 2.*

QUANDO DISSENTIUNT.

9. Si alter coniux affirmat, se esse potentem, quam potentiam negat alter, quid decernet Iudex?

Respondeo, ac distinguo duo casus. Primus casus. Si qui negat potentiam, reclamet statim, hoc est infra bimestre à Matrimonio contracto, afferatque signa impotentiam physicè, vel moraliter certam ostendentia, debeat illom Iudex audire; *Ex dicto cap. 1. de frigidis*, deinde (ex doctrina Sanchez, & Pontii, non verò Hurtadi, ut diximus *num. 5.*) recipere ejusdem iuramentum, & insuper Testimonium septimæ manus, modo *supra num. 4.* explicato, & sic Matrimonium illud pronuciare invalidum, illudque dissolvere: at, si afferat signa nequaquam, modo dicto, certa, sed dubia, debeat Iudex illis coniugibus concedere triennale experientiam, quo transacto, immo, & nondum transacto, si appareat certo impotentia, dissolvat Matrimonium: at vero, si adhuc remaneat dubia, altero affirmante, negante altero, fiat, quod mox dicam *n. 11. & 12.*

10. Secundus casus. Si qui negat potentiam alterius, reclamet tardè, id est post bimestre (etiam post annos) afferatque signa impotentia certa physicè, ut voluit Sanchez *lib. 7. d. 109. num. 5.* vel moraliter (adverte, à Sanchez signa certa moraliter vocari hic verosimiliter evidentia) tunc Iudex, præcedentibus iuramento negantis, & iuramento septimæ manus, dissolvat eodem modo Matrimonium, quo in primo casu. Ita omnino, quoad dissolutionem cum Sanchez *loc. cit.* quem affert, sed non sequitur Averf. *quæst. 13. de matr. sect. 5. Ver. Quod si pars*, sive citò, sive tardè, sive vir, sive femina reclamet, si enim certa appareat impotentia, nullum fuit Matrimonium.

11. Hæc doctrina de hoc secundo casu est aliquanto magis controversa, quàm doctrina de casu primo, nam propterea eos duxi distinguendos. Dixi autem (quo ad dissolutionem.) Nam, an necessariò adhibendum sit iuramentum negantis, & Testimonium septimæ manus, recurrit doctrina Sanchez, & Pontii, illud requirentium, Hurtadi verò non requirentis, ut vidimus *n. 5.*

Quod, si idem tardius reclamare affert signa, seu probationes dubias (reclamanti enim semper incumbet probare impotentiam alterius) ut tandem res decernatur, quærat Iudex Testes spectatæ virtutis, qui fortè ab utroque coniuge audierint, ipsos potuisse, vel per triennium non potuisse, Matrimonium consummare, factisque cæteris probationibus per iuramenta dicta *num. 4.* cum sic potentia, vel impotentia iam moraliter constet (nisi aliud in contrarium advertatur ex circumstantiis) dissolvat Iudex, vel firmet Matrimonium. Si tamen his omnibus diligentis exhibitis, vel illi Testes de eo auditu haberi non possint, vel prudenti iudicio, quamvis illi habeantur, adhuc res non appareat certa moraliter, concedat Iudex prædictam triennem experientiam, qua elapsa, si res adhuc dubia remaneat, vel etiam purè probabilis (id est ea probabilitate, quæ non pertingat ad certitudinem, quam explicui *§. 1. num. 5. & 6.*) confirmet Matrimonium, quia tunc non potest spoliare coniugem suo coniuge: nam ad spoliandum eum, qui est in possessione bona fide habita (ut habuit coniux, de quo loquimur, quando Matrimonium sine ulla suspitione impotentia contraxit) non sufficit probabilitas, sed requiritur certitudo, multo magis in negotio Matrimonii, cuius

ius valori est semper favendum, etiam post quodam tempus.

12. Quid, si probetur per certas probationes, nempe coniugem cum cognitione sua impotentem Matrimonium contraxisse?

Respondeo. Profecto putarem, salvo petitorio, tunc esse Matrimonium à Iudice dissolvendum, quo eo casu coniungi non faveret possessio.

13. Denique iterum adverte, prædicta pro bimestre non tollere obligationem fori interni, quæ coniugibus, si verè cognoscant potentiam, vel impotentiam, necitur, vel persistere in Matrimonio, vel illud dissolvere, ut ex dictis patet. Hæc clarè sunt dicta, nam agitata, sed profecto non parum implicata habet Sanchez, Pontium, Hurtadum, Averfam, Petrum, alios apud eosdem, nec omittas Tancr. *lib. 7. de matr. sect. 107. & 108.* multa in hoc argumentum afferunt contra Ioan. Sanchez.

14. Illud ne à te hac occasione excidat, Lemme de Matrimonii invaliditate, etiam tet latam, etiam de quocunque tempore, nunquam transire in rem iuram, id est, detecto errore, debet retineat, & iterum debere coniuges coniungi, si transissent ad secundas Nuptias, quia si illud præfuit validum, hæc secundæ Nuptiæ nullæ forent, & ita prius Matrimonium nulla humana potentia dissolvitur. Si bona, vel mala fide processerint coniuges, obtinendam dissolutionem Matrimonii ratione prædictæ impotentia, & deinde post legitimam experientiam appareat certo potentia, Matrimonium esse restitutum docet Sanchez, *lib. 7. d. 99. & 100. d. 101. & 102. lib. 7. cap. 65. n. 6.* negat si bona fide processerint, lege, & item Averfam omnino *loc. cit. Ver. in a. fu nostro.*

§. V. Impotentia, sive absoluta, sive respectiva super Matrimonio.

1. **S**uperveniens Impotentia Matrimonio iam legitime contracto nequaquam illud dirimit, quia Matrimonium semel validum semper est validum, & ita deciditur in iure; c. *Hi, qui 32. quæst. 7.* Quod in alio iure; c. *Quod proposuisti ibi.* videtur contrarium, sed non ita est, quia in hoc secundo Textu locum dedit sponsalibus de futuro, vel de impotentia, quæ Matrimonium præcessit.

2. An autem coniuges, quibus impotentia superveniat, possint usum Matrimonii quoad cetera, de ceteris, & exercere, si periculum pollutionis non abest, concedit Sanchez *lib. 9. d. 44. num. 22.* & latius ibi *cap. 7. & 20.* & nos satis explicuimus, *lib. 7. in D. d. cap. 3. num. 37. & 38.*

Quando, omnibus expensis, dubium est, an impotentia perpetua præcesserit, unde sit dubium de validitate Matrimonii, an potius subsecuta sit, vide late apud Sanchez *lib. 7. matr. d. 103.* Regin. *lib. 3. num. 105.* Averf. *cap. 1. sect. 4.* Bonac. *q. 3. de matr. p. 13. m. 11.* aliisque.

CAPVT XIV.

Impedimentum Decimumtertium.

RAPTUS.

DE hoc impedimento late egi *lib. 7. in D. d. d. 6. d. 1. num. 9.*